

Exhaustion from Parenting Responsibilities in the Families living in Tehran: The Role of Fathers and Mothers' Involvement in Parental Functions

Received: 2020-05-14

Accepted: 2020-09-11

[Seyyede Fatemeh Mousavi](#) Associate Professor, Department of Psychology, Women Research Center, Alzahra University, Tehran, Iran (**Corresponding Author**)
f.mousavi@alzahra.ac.ir

Abstract

Parental involvement in fulfilling parenting responsibilities has positive outcomes for parents and children. The study aimed to investigate the role of fathers and mothers' cooperation for doing parental tasks in predicting the parental burnout experience of families living in Tehran. The research method was descriptive and correlated. The research sample consisted of 391 parents (195 mothers and 196 fathers) who participated by volunteers in the study from different regions of Tehran in the fall of 2018. Measurements include the Parental Involvement in Parental Functions and duties Scale adopted by [Roskam, Brianda, & Mikolajczak \(2018\)](#) and Parental Burnout Assessment by [Roskam & Mikolajczak \(2018\)](#). The results of the correlation test and regression analysis showed that fathers' functions in satisfying the financial needs of children were negatively correlated with parental feeling fed up and satisfying basic needs associated negatively with emotional distance from children ($P < .05$). Increasing parental involvement, especially in fathers, for providing financially, moral, stimulation and emotional needs of children to help maternal functioning correlated with the reduction of exhaustion and burnout caused by parental tasks. The results also showed that fulfilling the basic needs of children alone by fathers predicts increased parental burnout in fathers. In addition, the feeling of involvement of fathers in fulfilling their children's financial needs by mothers was able to predict the reduction of parental burnout in mothers ($P = .02$). Given the recent cultural and social changes, it seems that fathers' involvement in parental functions can lead to positive psychological consequences for both parents and children.

Keywords: *parental burnout, parental functions, parenting responsibilities, parental involvement*

Introduction

Childbirth is the happiest event and is a challenging event for parents (Machalicek, Lang, & Raulston, 2015), therefore, parenting as a stressful job, makes parents exhausted. Parents are constantly confronted with parenting stress, gradually experiencing parental burnout, with negative personal, marital, and family outcomes (Mikolajczak, Brianda, Avalosse, & Roskam, 2018; Mikolajczak, Gross, & Roskam, 2019). Burned-out parents are exhausted from the daily care of children and parenting role, feel the emptiness of energy and self-blame, are less involved in active relationships with their children, and are unable to manage their children's issues effectively (Mikolajczak, Raes, Avalosse, & Roskam, 2018). Parental burnout is a condition of mental and emotional exhaustion in parents (Luecher, Dede, Giten, Fennel, & Maria, 1999), and includes four dimensions of deep exhaustion; the contrast with the present parental role; emotional distancing from children and, loss of efficiency and feelings of inefficiency (Roskam, Brianda, & Mikolajczak, 2018).

Some studies have shown that demographic factors of parents and children can predict exhaustion from parental responsibilities (Le Vigouroux & Scola, 2018).

Because parenting is a multidimensional concept that requires a deep awareness of all children's needs, including developmental (Winter, Morawska, & Sanders, 2012), basic, emotional (Chang et al., 2015) and other children's needs to achieve the ideal image of an effective citizen in children, satisfying these needs that called parental functions has important psychological outcomes for children and parents. It seems that the collaborating of both parents in satisfying the multiple needs of their children can reduce the inevitable negative outcomes of parenting and act in favor of positive parenting (Böök & Perälä-Littunen, 2015). As Lau & Power (2019) showed, parental involvement in parenting responsibilities can reduce parental stress and lead to an authoritative parenting style, especially in fathers. The study aimed to investigate the role of parents' involvements in parenting duties to predict parental burnout of families living in Tehran to answer the following questions:

- Is there a relationship between parental involvement in meeting the needs of children and parental burnout?
- What is the role of each parent's involvement in parenting responsibilities in predicting parental burnout?

Methodology

The research design was correlational. The participants were 196 fathers and 195 mothers who were participated voluntarily from different rejoin of Tehran by referring to the public centers of the city. The mean and SD of fathers' age was 42.9 ± 7.34 , the mean and SD of years of education were 13.47 ± 2.88 . The mean and SD of mothers' age was 38.6 ± 8.09 , the mean and SD of years spent in education was 13.34 ± 3.01 .

Research tools included Involvement in Parental Function & Duties Scale including 23 items adopted by Roskam & Mikolajczak (2018) in five subscales including basic needs, money, emotional needs, stimulation, and moral values in the 5-point Likert scale with an alpha coefficient of .88 and the Parental Burnout Assessment by Roskam et al., (2018) including 23 items in the 7-point Likert scale and four subscales including exhaustion of parenting role, contrast with parental self in the past, feeling fed up and emotional distancing from the children with an alpha coefficient of .91.

Results and discussion

Descriptive results showed that mothers feel more exhausted from their parental role than fathers feel and feel more contrast between their current role and their parental role in the past. In general, mothers feel more exhausted from their parenting tasks.

The results in Table 1 showed that meeting financial needs alone in fathers negatively correlated with the feeling fed up and satisfying basic needs alone negatively correlated with emotional distance from children ($p < .05$). In addition, increasing fathers' collaboration in meeting their children's financial and moral needs, stimulation, and emotional needs in helping mothers has also been associated with reduced parental burnout.

Table1.

Regression analysis of parental functions in predicting parental burnout

	variables	B	β	r	r ²	F	t	p
fathers	constant	13.88					2.52	.01
	needs for money	.27	.05				.67	.5
	basic needs	-.65	-.25	.19	.04	1.41	- 2.22	.02
	moral values	.42	.08				.64	.5
	stimulation	-.02	.003				-.02	.9
	emotional needs	.71	.012				1.21	.3
mothers	constant	31.77					5.55	.001
	needs for money	-.73	.19				- 2.21	.02
	basic needs	-.36	.08	.23	.05	2.09	-.84	.4
	stimulation	-.59	.1				-.87	.4
	emotional needs	-.67	-.09				.99	.3

Altogether, the results showed that satisfying the basic needs alone predicts parental burnout for fathers, and collaborating in meeting the financial needs of mothers can predict a decrease in parental burnout in mothers ($\beta = .19, p < .02$).

Conclusion

The results of the current study are consistent with the results of similar studies such as [Böök & Perälä-Littunen \(2015\)](#), and [Mikolajczak et al., \(2018\)](#) that indicate a reduction in the exhaustion of parenting duties in parents who actively participate in parental functions.

The results of the current study are also consistent with the results of similar studies such as [Mikolajczak et al., \(2018\)](#) confirm that fathers' participation in child care leads to emotional and cognitive outcomes in children and, reduce burnout in parents ([Cabrera, Hofferth, & Chae, 2011](#)).

The restriction in categorizing the parents into burned and non-burned out was the limitation of this study. Strengthen the collaboration of both parents in parenting; especially fathers' participation can reduce the adverse consequences of overload parenting responsibilities.

Acknowledgments

All participants appreciated for participation voluntarily.

Authors' contributions

The correspondence author is responsible for all stages of research and preparing the draft of the paper.

Funding

This paper taken from a research project approved at Alzahra University.

Availability of data and materials

Research data and tools are only available through the author.

Ethics approval and consent to participate

This study conducted in line with the Helsinki Declaration and meeting the codes of informed consent and confidentiality of parent's information.

Consent for publication

The author expresses her consent for the publication of the paper.

Competing interests

The findings of this study do not conflict with personal or organizational interests.

References

- Böök, M. L., & Perälä-Littunen, S. (2015). Responsibility in Home–School Relations—Finnish Parents' Views. *Children & Society, 29*(6), 615-625. [[Link](#)]
- Cabrera, N. J., Hofferth, S. L., & Chae, S. (2011). Patterns and predictors of father–infant engagement across race/ethnic groups. *Early childhood research quarterly, 26*(3), 365-375. [[Link](#)]
- Chang, S. M., Grantham-McGregor, S. M., Powell, C. A., Vera-Hernández, M., Lopez-Boo, F., Baker-Henningham, H., & Walker, S. P. (2015). Integrating a parenting intervention with routine primary health care: a cluster-randomized trial. *Pediatrics, 136*(2), 272-280. [[Link](#)]
- Lau, E. Y. H., & Power, T. G. (2019). Coparenting, Parenting Stress, and Authoritative Parenting among Hong Kong Chinese Mothers and Fathers. *Parenting, 1*-10. [[Link](#)]
- Le Vigouroux, S., & Scola, C. (2018). Differences in parental burnout: Influence of demographic factors and personality of parents and children. *Frontiers in Psychology, 9*. [[Link](#)]
- Luecher, J. L., Dede, D. E., Giten, J. C., Fennel, E., & Maria, B. L. (1999). Parental burden, coping and family functioning in primary caregivers of children with Joubert syndrome. *Journal of Child Neurology, 14*, 642-648. [[Link](#)]
- Machalicek, W., Lang, R., & Raulston, T. J. (2015). Training parents of children with intellectual disabilities: Trends, issues, and future directions. *Current Developmental Disorders Reports, 2*(2), 110-118. [[Link](#)]
- Mikolajczak, M., Brianda, M. E., Avalosse, H., & Roskam, I. (2018). Consequences of parental burnout: Its specific effect on child neglect and violence. *Child abuse & neglect, 80*, 134-145. [[Link](#)]
- Mikolajczak, M., Gross, J. J., & Roskam, I. (2019). Parental Burnout: What Is It, and Why Does It Matter?. *Clinical Psychological Science, 7*(6), 1319-1329. [[Link](#)]
- Mikolajczak, M., Raes, M. E., Avalosse, H., & Roskam, I. (2018). Exhausted parents: sociodemographic, child-related, parent-related, parenting and family functioning correlates of parental burnout. *Journal of Child and Family Studies, 27*(2), 602-614. [[link](#)]

مشاوره و روان‌درمانی خانواده. دوره دهم. شماره اول (پیاپی ۲۹). بهار و تابستان ۱۳۹۹

Roskam, I. & Mikolajczak, M. (2018). International Investigation of Parental Burnout (IIPB).

UC Louvain, Belgium. [\[Link\]](#)

Roskam, I., Brianda, M. E., & Mikolajczak, M. (2018). A step forward in the conceptualization and measurement of parental burnout: The Parental Burnout Assessment (PBA). *Frontiers in psychology, 9*, 758. [\[link\]](#)

Roskam, I., Raes, M. E., & Mikolajczak, M. (2017). Exhausted parents: development and preliminary validation of the parental burnout inventory. *Frontiers in psychology, 8*, 163. [\[Link\]](#)

Winter, L., Morawska, A., & Sanders, M. (2012). The Knowledge of Effective Parenting Scale (KEPS): A tool for public health approaches to universal parenting programs. *The Journal of Primary Prevention, 33*(2-3), 85-97. [\[Link\]](#)

خستگی پدرومادر از مسئولیت‌های فرزندپروری در خانواده‌های شهر تهران: نقش همکاری پدران و مادران در انجام کارکردهای پدرومادری

پذیرش: ۱۳۹۹-۰۶-۲۱

دریافت: ۱۳۹۹-۰۲-۲۵

سیده فاطمه موسوی

دانشیار گروه روان‌شناسی، پژوهشکده زنان، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.

f.mousavi@alzahra.ac.ir

(نه‌سنده مسئله)

چکیده

همکاری پدرومادر در پذیرش و انجام مسئولیت‌های فرزندپروری دربرگیرنده پیامدهای مثبتی برای پدرومادر و فرزندان است. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش همکاری پدران و مادران در انجام وظایف پدرومادری با هدف پیش‌بینی تجربه خستگی پدرومادر از وظایف فرزندپروری در خانواده‌های ساکن شهر تهران انجام شد. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود. نمونه پژوهش ۳۹۱ پدر و مادر (۱۹۵ مادر و ۱۹۶ پدر) بودند که به شیوه در دسترس و خواستار برای همکاری در پژوهش از نقاط گوناگون شهر تهران در پاییز سال ۱۳۹۷ انتخاب شدند. ابزارهای سنجش دربرگیرنده سنجه درگیری پدرومادر در وظایف و کارکردهای پدرومادری **Roskam, Brianda, & Mikolajczak (2018)** و سنجه سنجش بی‌رمقی^۱ پدرومادری **Roskam & Mikolajczak (2018)** بود. برآیندهای حاصل از آزمون همبستگی و تحلیل رگرسیون هم‌زمان نشان داد همکاری پدران در برآورده ساختن نیازهای مالی با نمرات احساس بی‌زاری از نقش پدرومادری همبستگی منفی و ارضای نیازهای بنیادی با فاصله عاطفی گرفتن از فرزندان همبستگی منفی دارد ($p < 0.05$). افزایش همکاری پدران در تأمین نیازهای مالی، نیازهای اخلاقی، نیاز به برانگیختگی و نیازهای عاطفی فرزندان در کمک به انجام کارکرد پدرومادری در مادران با کاهش بی‌رمقی و خستگی برآمده از وظایف فرزندپروری مادران همبسته است. برآیندها همچنین نشان داد که برآورده ساختن نیازهای بنیادی به‌تنهایی توسط پدران، افزایش بی‌رمقی پدرومادری را در آنها پیش‌بینی می‌کند، همچنین احساس همکاری پدران در اجرای کارکرد نیازهای مالی فرزندان از سوی مادران، قادر است کاهش بی‌رمقی پدرومادری را در مادران پیش‌بینی کند ($p = 0.02$). با توجه به دگرگونی‌های اخیر فرهنگی و اجتماعی، به نظر می‌رسد همکاری پدران در انجام کارکردهای پدرومادری می‌تواند منجر به پیامدهای روانی مثبتی برای مادران و کودکان شود.

کلیدواژه‌ها: بی‌رمقی والدینی، کارکردهای والدینی، مسئولیت‌های فرزندپروری، مشارکت والدین

۱- این معادل برای واژه Burnout طبق خط‌مشی نشریه انتخاب شده است و در سایر مقالات نویسنده واژه فرسودگی به کاررفته است.

مقدمه

فرزند دار شدن و پذیرش نقش پدری/مادری بزرگ‌ترین و دائمی‌ترین تصمیم زندگی هر فرد به شمار می‌رود (Siegel & Hartzell, 2013)، تصمیمی که می‌تواند تعاملات درونی میان اعضای خانواده را تحت‌الشعاع خود قرار دهد. زایش فرزند شادترین و شورانگیزترین رویداد زندگی همسران و درعین‌حال، رویدادی چالش‌انگیز است، پرورش فرزند تکلیفی دشوار و دارای بار هیجانی برای پدرومادر است (Machalicek, Lang, & Raulston, 2015)، از همین روی، والدگری به‌عنوان حرفه‌ای پیچیده و استرس‌زا، به‌مرورزمان پدرومادر را دچار احساس خستگی و تحلیل انرژی لازم برای رسیدگی و مراقبت از فرزندان می‌کند. پدرومادر در مواجههٔ پیاپی با استرس‌های فرزندپروری، با نشان دادن کاهش رضایت از فرزندپروری به تدریج با «بی‌رمقی پدرومادری»^۱ رودررو می‌شوند، اگرچه استرس-های پدرومادری همواره منجر به بی‌رمقی پدرومادری نمی‌شوند، بلکه چنانچه تقاضاهای محیطی (به‌عنوان عوامل خطر) بیش‌تر شده و منابع جبرانی-حمایتی برای رویارویی با استرس‌های ایجادشده فراهم نگردد، این پدیده می‌تواند پیامدهای شخصی، زوجی و خانوادگی متعددی چون غفلت، خشونت، افکار فریبکارانه و خودکشی و فکر فرار از منزل در پی داشته باشد (Mikolajczak, Brianda, 2018; Avalosse, & Roskam, 2019; Mikolajczak, Gross, & Roskam, 2019). پدرومادر فرسوده از مواجههٔ روزانه با فرزندانشان خسته و از نقش پدرومادری خود بیزار می‌شوند، احساس تهی شدن و خود تقصیری^۲ دارند، کم‌تر درگیر برقراری رابطهٔ فعال با فرزندانشان شده و از مدیریت کارآمد مسائل فرزندانشان عاجزند (Mikolajczak, Raes, Avalosse, & Roskam, 2018)، برخی شواهد پژوهشی، اعتیاد در پدران را بخشی از تحریک‌پذیری بیش از معمول آن‌ها به تنش‌های ناشی از فرزندان گزارش می‌کنند، این شواهد تبیین می‌کند که بی‌رمقی به‌گونه‌ای منابع روانی و بدنی پدرومادر را تهی می‌کند که با جزئی‌ترین مسائل به خشم می‌آیند (Ersoy-Kart, 2009). در چنین شرایطی واکنش‌های پدرومادر خسته با فرزندانشان، به شکل ابراز انواع خشونت‌های کلامی-بدنی، غفلت از فرزندان و متعاقب آن احساس گناه فراوان از احساسات ابرازشده است (Mikolajczak et al., 2019; Yan, 2014). با توصیفی که از پیامدها و واکنش‌های پدرومادر صورت گرفت، می‌توان بی‌رمقی پدرومادری را حالتی از

---

1. parental burnout

2. self-blame

خستگی روانی، ذهنی و هیجانی در پدرومادر تعریف کرد که با تغییر نگرش مثبت پدرومادر نسبت به فرزندپروری همراه است (Luecher, Dede, Giten, Fennel, & Maria, 1999) در بازتعریف بی‌رمقی پدرومادری توسط (Roskam, Brianda, & Mikolajczak, 2018) (این پدیده شامل چهار بعد خستگی عمیق^۱ از مواجهه روزانه با فرزندان و خستگی از نقش روزمره؛ ^۲تقابل خود کنونی پدرومادری با خود پدرومادری در گذشته، فاصله‌گیری هیجانی^۳ از فرزندان_ که به صورت درگیری و مشارکت کم‌تری در فعالیت‌های فرزندان نشان داده می‌شود_ و از دست دادن کارایی و احساس ناکارآمدی^۴ است که در قالب ناتوانی در حل و فصل مؤثر و سازنده مسائل بارز می‌شود.

تا سال ۲۰۰۰ به نظر نمی‌رسید موضوع بی‌رمقی پدرومادر هدف مهمی برای محققان باشد، درحالی‌که موج مطالعات بی‌رمقی شغلی در دهه ۷۰ به ایالات متحده آمریکا رسید، موج پژوهش‌های بی‌رمقی پدرومادری و تحولات فرهنگی- اجتماعی رخ داده در این حوزه در دهه نود ایالات متحده آمریکا، به اروپا نیز سرایت کرد (Roskam, Raes, & Mikolajczak, 2017). در اروپا، مطالعات مربوط به بی‌رمقی پدرومادری در دهه ۲۰۰۰ زمانی کلید خورد که متخصصان بالینی با خستگی و نگرانی ناشی از مراقبت کودکان دارای شرایط بهداشتی حاد و مزمن مواجه می‌شدند (Lebert-Charron, Dorard, Boujut, & Wendland, 2018). اگرچه اولین مطالعات نظام‌مند در این حوزه به پژوهش‌های (Pelsma, Roland, Tollefson, & Wigington, 1989; Norberg, 2007; Norberg, 2010) بر روی مادران دارای کودک دشوار یا دارای اختلال کارکرد بدنی و روان‌شناختی آغاز شد، اما تسری مطالعه در این حوزه به دیگر پدرومادر اخیراً به پژوهش‌های (Roskam et al., 2017) برمی‌گردد، به همین دلیل پژوهش‌ها در حوزه بی‌رمقی پدرومادری قطر چندانی ندارد، نتایج همین مطالعات محدود نشان می‌دهد که بی‌رمقی پدرومادری یک سندرم چندعاملی است که در آن ویژگی‌های پایدار والد-کودک، عملکرد پدرومادر و عملکرد خانواده در آن نقش دارند. (Le Vigouroux & Scola 2018), در مطالعه خود با هدف بررسی عوامل جمعیت شناختی والد-فرزند دریافتند سن کم پدرومادر و داشتن فرزندان خردسال و تعداد زیاد

---

1 .overwhelming exhaustion

2 .contrast

3 .emotional distancing

4.sense of ineffectiveness

مشاوره و روان‌درمانی خانواده. دوره دهم. شماره اول (پیاپی ۲۹). بهار و تابستان ۱۳۹۹

فرزندان تحت مراقبت، فاصله هیجانی از فرزندان و بی‌رمقی را در پدرمادر پیش‌بینی می‌کند. (2018) *Le Vigouroux & Scola*, نشان دادند که داشتن فرزند مبتلا به اختلال یا بیماری مزمن (به دلیل نیاز به مراقبت‌های اضافی، توجه، صبر و شکیبایی) با احساس بی‌رمقی و خستگی مفرط از مسئولیت‌های مراقبت در پدرمادر همبسته است، (Lindström, Åman, & Norberg, 2011) دریافتند که حمایت اجتماعی پایین، فقدان زمان فراغت، دغدغه‌های مالی و فکری که در اثر بیماری بر زندگی روزمره در ذهن مادران شکل می‌گیرد، با بی‌رمقی در پدرمادر رابطه دارد. (Mikolajczak et al., 2018) در مطالعه-ای دیگر بر روی ۱۷۲۳ والد، نشان دادند داشتن تعداد فرزندان بیشتر به دلیل تقاضای بیشتر، فرزندخواندگی به دلیل نپذیرفتن قدرت پدرمادر، کمبود فضای زندگی، درآمد پایین به دلیل عدم امکان استفاده از خدمات مهد یا پرستاری، بیکاری به دلیل تأثیر بر ویژگی‌های شخصیتی پدرمادر و عزت‌نفس، مادران به دلیل درگیری بیشتر در مراقبت بیش از پدران، تک‌والدی بودن به دلیل فقدان ظرفیت مشارکت در مسئولیت‌های فرزندپروری قادر است بی‌رمقی و خستگی از وظایف و مسئولیت‌های پدرمادری را پیش‌بینی کند. مروری بر این مطالعات نشان می‌دهد که بی‌رمقی مراقبت‌کننده آخرین گام از استرس پدرمادری محسوب می‌شود که سلامت مراقبت‌کننده و مراقبت‌شونده را به مخاطره می‌اندازد (Le Vinayak, & Dhanoa, 2017)، در این میان، مادران به دلیل حضور بی‌وقفه و همیشگی در مراقبت از فرزندان بیشتر در معرض بی‌رمقی قرار داشته (Lindström et al., 2011) و به دلایل زیادی به‌عنوان مراقبان اصلی و دائمی فرزندان در معرض خطر استرس بیشتر هستند (-Lebert, 2018). (Charron et al., 2018). این مسئولیت عظیم و مداوم ممکن است توضیح دهد که چرا زنان در مقایسه با مردان از سلامت روانی ضعیف‌تری برخوردارند، چراکه میزان بالاتری از تقاضاهای ناشی از نقش و سطح پایین‌تری از کنترل در خانواده را تجربه می‌کنند (Stalker, 2014)، این استرس در مادران دارای فرزند خردسال و مادران دارای چند فرزند به دلیل مسئولیت‌های مضاعف فرزندپروری بیشتر است (Lindström et al. 2011, Hildingsson & Thomas, 2014). علاوه بر این، یکنواختی از کارهای بی‌پایان روزانه نیز به این استرس‌ها دامن می‌زند (Fisher, 1991; quted by Lebert-Charron et al., 2018). سرانجام، هنگامی که مادران کارهای حرفه‌ای و مراقبت از کودک را ترک می‌کنند، در معرض خطر ابتلا به سطح بالای استرس همراه با اضطراب یا علائم افسردگی قرار می‌گیرند (Naerde, 2000; quted)

(by Lebert-Charron et al., 2018). پدرمادر به‌ویژه مادران فرسوده از این که هر صبح باید با فرزندانشان مواجه شوند، خسته می‌شوند و از نقش پدرمادری خود احساس بی‌زاری و تهی شدن دارند. آن‌ها کم‌تر درگیر فرزندپروری و برقراری رابطه فعال و آگاهانه با فرزندان خود شده، حداقل امور ضروری را برای فرزندانشان انجام می‌دهند؛ تعاملات محدودی را با فرزندان برقرار می‌کنند که بیش‌تر جنبه عملکردی و ابزاری دارد، این پدرمادر احساس می‌کنند که از عهده مؤثر و آرام برای حل و فصل امور مربوط به فرزندان عاجزند (Mikolajczak et al., 2018). (Sorkkila & Aunola, 2020) گزارش دادند که بی‌رمقی پدرمادر با افزایش مطالبات مداوم نیازهای خانواده در ارتباط است، تقاضاهایی که به‌مرور زمان موجب کاهش انرژی پدرمادر و تجربه پیامدهای منفی ناشی از بی‌رمقی می‌شود، (Meeussen & Van Laar, 2018) نشان دادند که تلاش نافرجام برای ارائه تصویری کامل از پدرمادری در اجتماع با عدم برقراری موازنه میان تقاضاهای محیطی و شکست در انجام بهینه کارکردهای پدرمادری و درنهایت احساس فرسایش از مسئولیت‌های فرزندپروری به‌ویژه در مادران همراه است.

از آنجایی که والدگری مفهومی چندبعدی و نیازمند آگاهی عمیق از نقاط عطف هنجارهای رشدی (Winter, Morawska, & Sanders, 2012)، نیازهای اساسی فرزندان (چون گرسنگی، آگاهی از تغذیه مناسب، محیط‌های بی‌خطر و...)، نیازهای هیجانی (چون دوست داشتن، ابراز علاقه، آرام‌سازی) (Chang et al., 2015; Bowlby, 2008)؛ و سایر نیازهای فرزندان برای تحقق تصویری ایدئال از شهروند کارآمد در فرزندان است، ارضای این نیازها تحت عنوان کارکردهای پدرمادری^۱ از مواردی است نحوه تحقق آن‌ها برآیندهای پدرمادری را پیشگویی می‌کند که در فرهنگ‌ها و تحت تأثیر تغییرات اجتماعی به اشکال مختلفی محقق می‌شود.

درگیری پدرمادر در فعالیت‌های فرزندان، ارضای نیازهای فرزندان در قالب نیازهای اساسی، مالی و هیجانی فرزندان، پیامدهای روانی مهمی برای فرزندان دارد. مطالعات نیز نشان می‌دهد میزان مشارکت پدرمادر در وظایف و مسئولیت‌های فرزندپروری، کلید موفقیت‌های بعدی فرزند است (Böök & Perälä-Littunen, 2015). برخی مطالعات حاکی از اثرات مشارکت پدرمادر بر بهبود دستاوردهای یادگیری و شایستگی‌های روان‌شناختی (Wong et al., 2018)، ارتقای شاخصه‌های سلامت

مشاوره و روان‌درمانی خانواده. دوره دهم. شماره اول (پیاپی ۲۹). بهار و تابستان ۱۳۹۹

بدنی و ایمنی، شایستگی هیجانی و رفتاری، شایستگی اجتماعی و شایستگی شناختی با ارضای نیاز به برانگیختگی در فرزندان است (National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, 2016).

گذشته از تأثیر مشارکت پدرومادر در انجام کارکردهای پدرومادری، مادران و پدران نگرش‌های متفاوتی نسبت به نقش پدرومادری همدیگر قائل بوده و از همین روی، رفتارهای والدگری متفاوتی از خود نشان می‌دهند. مطالعات مختلف نشان دادند که علی‌رغم تفاوت مادران و پدران در میزان ساعاتی که با فرزندان خود می‌گذرانند، مشارکت پدران در امور فرزندانشان طی سه دهه گذشته افزایش یافته است، همچنین برخی پدران متعهدتر شده و نسبت به مشارکت در مراقبت از فرزند تمایل بیش‌تری از خود نشان می‌دهند (Opondo, Redshaw, Savage-McGlynn, & Quigley, 2016)، به‌ویژه پدرانی که دارای فرزندان خردسال بیش‌تری هستند، مشارکت بیش‌تری در فعالیت‌های مراقبت از فرزند دارند (Cabrerá, Hofferth, & Chae, 2011). درحالی‌که برخی مطالعات حاکی است مادران درعین‌حالی که برای خود نقش نگهبان (محافظ)^۱ در خانواده را متصورند، برای نقش پدران در امر فرزندپروری، نقشی غیربومی و غیر ساکن^۲ قائل‌اند (Zvara, Schoppe-Sullivan, & Dush, 2013)، از نظر این مادران، پدران به‌جای ایفای نقش اصلی در مراقبت، نقش دستیارِ مادر را اجرا می‌کنند. بااین‌حال، مطالعات در زمینه میزان و نحوه مشارکت پدران و مادران در مسئولیت‌های فرزندپروری محدود است. مطالعه (Waller, 2012) نشان داد پدران در زمینه تعاملات مثبت زناشویی مشارکت بیش‌تری در مسئولیت‌های فرزندان دارند. همچنین پدران با افزایش احساس خودکارآمدی و شایستگی در خود، مشارکت بیش‌تری در مسئولیت‌های پدرومادری ایفا خواهند نمود (Merrifield & Gamble, 2013).

مطالعات مربوط به پیامدهای بی‌رمقی پدرومادری که در سطور پیش اشاره شد ناظر پیامدهای منفی فرزندپروری در پدرومادر و فرزندان است، بااین‌حال، به نظر می‌رسد مشارکت هر دو والد در ارضای نیازهای متعدد فرزندان بتواند از پیامدهای منفی اجتناب‌ناپذیر فرزندپروری کاسته، به نفع فرزندپروری مثبت عمل کند، چنان‌که (Lau & Power, 2019) نشان دادند مشارکت پدرومادر در وظایف فرزندپروری قادر است با کاهش استرس پدرومادری، موجب ایجاد سبک مقتدرانه فرزندپروری به‌ویژه در پدران شود. ازاین‌رو، با توجه به تحولات اخیر فرهنگی و اجتماعی به‌ویژه در کلان‌شهرها و درگیر

---

1. gatekeeping
2. nonresidential

شدن پدران در امر پدرمادری، این پژوهش درصدد برآمد تا با هدف بررسی میزان مشارکت پدران و مادران در انجام وظایف فرزندپروری در پیش‌بینی بی‌رمقی پدرمادری خانواده‌های ساکن شهر تهران به این پرسش‌ها پاسخ دهد که:

- آیا میان مشارکت پدران و مادران در ارضای نیازهای فرزندان و بی‌رمقی پدرمادری رابطه‌ای وجود دارد؟
- میزان مشارکت هریک از پدرمادر در مسئولیت‌های فرزندپروری چه سهمی در پیشگویی بی‌رمقی پدرمادری دارد؟

روش

روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه پژوهش حاضر دو گروه از پدران و مادران ساکن شهر تهران بودند. با عنایت به نظر (Green, 1991) که حداقل حجم نمونه را $k+104$ (تعداد متغیرهای پیش‌بین $k=$) در آزمون روابط متغیرها در کل مدل توصیه نموده است، به منظور افزایش توان آزمون و نیز احتمال ریزش، تعداد ۴۰۰ نفر (با تعداد ۲۰۰ نفر در هر گروه) در نظر گرفته شد که به دلیل تکمیل ناقص برخی پرسشنامه‌ها کنار گذاشته شدند. از این رو، تعداد وارد شده به تحلیل، شامل تعداد ۱۹۶ پدر و ۱۹۵ مادر بودند که به روش در دسترس و با رعایت شرط رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش از نقاط مختلف شمال، جنوب، مرکز، شرق و غرب شهر تهران با مراجعه به مراکز عمومی شهر چون پارک‌ها، کلوب‌های ورزشی، فرهنگسراها، سرای محله‌ها، فروشگاه‌ها و مراکز خرید در پژوهش شرکت کردند. ملاک ورود به پژوهش، داشتن حداقل یک فرزند تحت مراقبت در منزل، سکونت در تهران، برخورداری از سلامت بدنی و روانی (به روش خود گزارشی) و تمایل برای شرکت در پژوهش با رعایت حفظ محرمانگی پاسخ‌های آن‌ها بود. میانگین و انحراف استاندارد سن پدران $۴۲/۷ \pm ۹/۳۴$ ، میانگین و انحراف استاندارد سال‌های گذرانده تحصیل $۱۳/۴۷ \pm ۲/۸۸$ بوده و میان ۶-۱ فرزند داشتند. میانگین و انحراف استاندارد سنی مادران $۳۸/۶ \pm ۸/۰۹$ ، میانگین و انحراف استاندارد سال‌های گذرانده تحصیل $۱۳/۳۴ \pm ۳/۰۱$ و دامنه تعداد فرزندشان ۵-۱ فرزند بود.

ابزارها

درگیری در کارکرد و وظایف پدرومادری^۱: این مقیاس برای اولین بار توسط Roskam, Valdes, Mikolajczak (2018) در ۲۳ گویه برای ارزیابی کارکرد جهانی پدرومادر مبتنی بر مقیاس کارکرد پدرومادری (Le Vine, 1988) در فرهنگ‌های مختلف طراحی شده است. مقیاس کارکرد پدرومادری در پنج خرده مقیاس شامل نیازهای اساسی^۲ (۷ گویه)؛ پول^۳ (۴ گویه)؛ نیازهای هیجانی^۴ (۴ گویه)؛ تحریک^۵ (انگیختگی) (۴ گویه) و ارزش‌های اخلاقی^۶ (۴ گویه) در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از فقط من (۱)، اغلب من (۲)، نیمی من و نیمی دیگری (۳)، اغلب فرد دیگری (۴) و فقط فرد دیگری (۵) تنظیم شده است. دامنه نمرات در این مقیاس ۱۱۵-۲۳ است. نمرات پایین‌تر به این معناست که در ارضای آن نیاز خاص فرزندان، فرد نقش پررنگ‌تری داشته و بالا بودن نمرات به معنای کمک گرفتن از دیگری یا همسر برای آن انجام آن کارکرد پدرومادری است. این مقیاس برای اولین بار در تحقیق بین‌المللی بی‌رمقی پدرومادری^۷ توسط (Roskam & Mikolajczak, 2018) در چهل کشور دنیا اجرا شد و مراحل مطالعاتی آن در دست اجراست، باین‌حال، روایی صوری و محتوایی آن توسط سازندگان آن-که از محققان حوزه والدگری هستند- تأیید شده است. در پژوهش حاضر، پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ در پدران ۰/۹۲، در مادران ۰/۹۲ و در کل ۰/۸۸ محاسبه شد.

سنجۀ بی‌رمقی پدرومادری^۸: سنجۀ بی‌رمقی پدرومادری در ۲۳ گویه توسط (Roskam, Brianda, & Mikolajczak, 2018) برای ارزیابی میزان بی‌رمقی پدرومادری در طیف لیکرت ۷ درجه‌ای از هرگز (۰) تا همیشه (۶) در چهار خرده مقیاس خستگی از نقش پدرومادری (۹ گویه)، تقابل با خود پدرومادری در گذشته (۶ گویه)، احساس بی‌زاری و اشباع از نقش پدرومادری (۵ گویه) و فاصله هیجانی گرفتن از نقش پدرومادری (۳ گویه) بر اساس مقیاس بی‌رمقی شغلی (Maslach & Jackson, 1981) طی مراحل مختلف و با استفاده از روش استقرایی و قیاسی ساخته شد. پایایی آن در مطالعه سازندگان آن، میان ۰/۸۷ تا ۰/۹۵ و

-
1. Involvement in Parental Function & Duties Scale
  2. basic needs
  3. needs for money
  4. emotional needs
  5. stimulation
  6. moral values
  7. International Investigation of Parental Burnout (IIPB)
  8. Parental Burnout Assessment

روایی همگرایی آن با مقیاس بی‌رمقی مزلیج ۰/۴۲ و مقیاس افسردگی ۰/۴۸ گزارش شده است (Roskam et al., 2018). این مقیاس در ایران توسط (Mousavi, 2018) طی فرایند اجرای طرح بین‌المللی به هدایت (Roskam & Mikolajczak, 2018) به فارسی برگردانده و توسط (Mousavi, Mikolajczak, & Roskam, 2020) اعتبار یابی شد، روایی واگرایی آن با شاخص ۵ سؤالی بهزیستی سازمان بهداشت جهانی ۰/۲۸- و با مقیاس رضایت پدرومادری ۰/۳۱- گزارش شد. در پژوهش (Mousavi, 2019) پایایی خرده مقیاس‌های خستگی از نقش پدرومادری خود، تقابل با خود پدرومادری گذشته، احساس بیزاری و اشباع از نقش پدرومادری خود و فاصله هیجانی گرفتن از نقش پدرومادری خود و کل مقیاس به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۹۰، ۰/۸۸، ۰/۶۹ و ۰/۹۶ گزارش شد. در پژوهش حاضر ضریب همسانی درونی کل مقیاس در پدران ۰/۸۷ و در مادران ۰/۹۴ و در کل ۰/۹۱ به دست آمد.

شیوه‌ی اجرا پژوهش

پس از تنظیم پرسشنامه‌ها و توضیح مختصر اهداف پژوهش در پرسشنامه، توجه پرسشگران برای چگونگی جلب رضایت شرکت کنندگان، توزیع پرسشگران در مناطق پنج‌گانه شهر تهران و حضورشان در مناطق پرتردد شهر، شرکت کنندگان با توجه به ملاک‌های ورودی پژوهش شناسایی و سپس با جلب رضایت آگاهانه در پژوهش و دادن اطمینان نسبت به محرمانه ماندن و ناشناس بودن اطلاعات شخصی در پژوهش شرکت داده می‌شدند. پرسشنامه‌ها به صورت انفرادی توسط شرکت کننده پاسخ داده شدند. تلاش شد تا تعداد زنان و مردان شرکت کننده در پژوهش به صورت برابر انتخاب شوند. پرسشنامه‌های ناقص تکمیل شده از تحلیل خارج شدند. داده‌های به دست آمده از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط پدران و مادران، در دو بخش شاخص‌های توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد و محدوده نمرات) و استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون هم‌زمان در دو گروه از پدران و مادران) با استفاده از نرم‌افزار SPSS24 استفاده شد.

یافته‌ها

نمونه پژوهش شامل ۱۹۶ پدر با میانگین و انحراف استاندارد سنی 42.7 ± 9.34 ، میانگین و انحراف استاندارد سال‌های گذرانده تحصیل 13.47 ± 2.88 با دامنه تعداد فرزندان میان ۶-۱ فرزند و تعداد ۱۹۵

مشاوره و روان‌درمانی خانواده. دوره دهم. شماره اول (پیاپی ۲۹). بهار و تابستان ۱۳۹۹
 مادر با میانگین و انحراف استاندارد سنی $38/6 \pm 8/09$ ، میانگین و انحراف استاندارد سال‌های گذرانده
 تحصیل $13/34 \pm 3/01$ ، با دامنه تعداد فرزند میان ۵-۱ در پژوهش شرکت داشتند.

جدول ۱.

میانگین و انحراف استاندارد کارکردهای پدرمادری و بی‌رمقی پدرمادری در دو گروه

متغیرهای پژوهش		پدران		مادران	
میانگین	انحراف استاندارد	حداقل-حداکثر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
ارضای نیازهای مالی (پول)	۵/۸۵	۳/۱۱	۲۰-۳	۱۴/۵۷	۵/۴۱
ارضای نیازهای اساسی	۱۱/۰۲	۶/۴	۳۵-۶	۱۴/۰۲	۴/۷
ارضای نیازهای اخلاقی	۱۰/۰۷	۳/۳۸	۲۰-۳	۹/۲۱	۳/۲۴
ارضای نیاز به برانگیختگی	۱۱/۱۷	۳/۱۲	۲۰-۱	۹/۴۵	۳/۵۶
ارضای نیازهای هیجانی	۶/۸۸	۲/۸۷	۲۰-۴	۹/۱۹	۳/۰۷
خستگی از نقش پدرمادری خود	۲/۹۸	۷/۹۳	۴۳-۰	۷/۸۵	۹/۱۵
تقابل با خود پدرمادری گذشته	۱/۵۵	۵/۰۹	۲۹-۰	۳/۵۸	۶/۵۶
احساس بیزاری از نقش پدرمادری	۲/۲۱	۳/۷۹	۲۴-۰	۱/۷۴	۴/۵۲
فاصله هیجانی گرفتن از نقش پدرمادری	۲/۲۱	۳/۱۳	۱۴-۰	۲/۳۶	۳/۴۶
بی‌رمقی پدرمادری (کل)	۱۳/۶۲	۱۶/۹۲	۸۹-۰	۱۵/۵۳	۲۰/۶۳

جدول ۱ میانگین‌ها و انحراف استاندارد متغیرهای مورد مطالعه پژوهش را نشان می‌دهد. جدول ۱ نشان می‌دهد که در ارضای نیازهای مالی و نیازهای هیجانی فرزندان، پدران بیش از مادران، به خود متکی‌اند، باین‌حال، در برآورده ساختن نیازهای اساسی، نیاز به برانگیختگی و نیازهای اخلاقی هم پدران و هم مادران نقش مشارکتی ایفا می‌کنند، باین‌حال، مادران در انجام کارکردهایی چون ارضای نیازهای مالی، نیازهای اساسی، نیاز به برانگیختگی و نیازهای هیجانی سهم مشارکت بیشتری برای خود و پدران قائل‌اند. جدول ۱ همچنین نشان داد مادران بیش از پدران از نقش پدرمادری خود احساس خستگی و میان نقش کنونی و نقش پدرمادری خود در گذشته احساس تقابل بیشتری کرده، با این‌که پدران نمرات بیشتری در احساس بیزاری از نقش پدرمادری خود دارند، در مجموع مادران بیش از پدران از انجام وظایف مربوط به فرزندپروری احساس خستگی و بی‌رمقی می‌کنند.

جدول ۲.

ضرایب همبستگی کارکردهای پدرمادری و بی‌رمقی پدران و مادران

گروه‌ها	متغیرهای پیش‌بین	خستگی از نقش پدرمادری	تقابل با خود پدرمادری گذشته	احساس بی‌زاری از نقش پدرمادری	فاصله هیجانی گرفتن از نقش پدرمادری	بی‌رمقی کل
پدران	ارضای نیازهای مالی (پول)	-/۰۶	-/۰۸	-/۰۲	-/۱۷*	-/۰۹
	ارضای نیازهای اساسی	-/۱۰	-/۰۹	-/۱۸*	-/۰۲	-/۱۱
	ارضای نیازهای اخلاقی	-/۰۰۸	-/۰۳	-/۰۶	-/۰۳	-/۰۰۵
	ارضای نیاز به برانگیختگی	-/۰۰۵	-/۰۱	-/۰۵	-/۰۵	-/۰۰۴
	ارضای نیازهای هیجانی	-/۰۰۷	-/۰۲	-/۰۵	-/۰۶	-/۰۳
مادران	ارضای نیازهای مالی (پول)	-/۱۷*	-/۱۷*	-/۳۰**	-/۰۳	-/۲۰**
	ارضای نیازهای اساسی	-/۱۴	-/۱۱	-/۰۸	-/۰۶	-/۱۲
	ارضای نیازهای اخلاقی	-/۱۳	-/۱۱	-/۱۹**	-/۰۱۹	-/۱۴
	ارضای نیاز به برانگیختگی	-/۱۱	-/۰۹	-/۱۵*	-/۰۰۸	-/۱۱
	ارضای نیازهای هیجانی	-/۱۳	-/۱۱	-/۲۳**	-/۱۱	-/۱۶*

** $p < .01$, * $p < .05$

جدول ۲ ضرایب همبستگی نمرات کارکردهای پدرمادری و بی‌رمقی پدرمادری در دو گروه از مادران و پدران را نشان می‌دهد. با مشاهده ضرایب این جدول مشاهده می‌شود که کارکردهای پدران در برآورده ساختن نیازهای مالی به‌تنهایی با نمرات احساس بی‌زاری از نقش پدرمادری همبستگی منفی و ارضای نیازهای اساسی به‌تنهایی با فاصله هیجانی گرفتن از نقش پدرمادری همبستگی منفی دارد ($p < .05$). این به این معناست که پدران با پررنگ کردن نقش خود در انجام کارکرد ارضای نیازهای مالی فرزندان، احساس فاصله هیجانی بیش‌تری از فرزندان کرده ($p < .05$, $r = .017$)، با قائل شدن نقش مشارکتی دیگری به‌ویژه همسر در ارضای نیازهای اساسی فرزندان احساس بی‌زاری کم‌تری از نقش پدرمادری خود دارند ($p < .05$, $r = -.018$).

جدول ۲ همچنین نشان می‌دهد که انجام کارکرد ارضای نیازهای مالی با مشارکت دیگری با نمره کل بی‌رمقی ($p < .01$, $r = -.020$) و ابعاد آن شامل خستگی از نقش پدرمادری خود ($p < .05$, $r = -.017$)، تقابل با خود پدرمادری گذشته ($p < .05$, $r = -.017$) و احساس بی‌زاری از نقش پدرمادری ($p < .01$)، نیاز ($r = -.030$) همبستگی منفی دارد. همچنین انجام کارکرد ارضای نیازهای اخلاقی ($p < .01$, $r = -.019$)، نیاز به برانگیختگی ($p < .05$, $r = -.015$) و نیازهای هیجانی فرزندان ($p < .01$, $r = -.023$) با مشارکت دیگری

مشاوره و روان‌درمانی خانواده. دوره دهم. شماره اول (پیاپی ۲۹). بهار و تابستان ۱۳۹۹

با احساس بیزاری از نقش پدرومادری همبستگی منفی دارد. به این معنا که افزایش مشارکت دیگری به‌ویژه پدران در تأمین نیازهای مالی، اخلاقی، نیاز به برانگیختگی و نیازهای هیجانی فرزندان در کمک به کارکرد پدرومادری مادران با کاهش بی‌رمقی و خستگی ناشی از وظایف فرزندپروری مادران همبسته است. برای تعیین این که کدام‌یک از کارکردهای پدرومادری نقش مهم‌تری در پیشگویی بی‌رمقی مادران و پدران از وظایف فرزندپروری دارند، از تحلیل رگرسیون هم‌زمان در جدول ۳ استفاده شده است.

جدول ۳.

تحلیل رگرسیون نمرات مشارکت در کارکردهای پدرومادری در پیش‌بینی بی‌رمقی پدرومادری

متغیرهای پیش‌بین	B	β	r	r^2	F	t	p
ثابت	۱۳/۸۸					۲/۵۲	۰/۰۱
ارضای نیازهای مالی	۰/۲۷	۰/۰۵				۰/۶۷	۰/۵
ارضای نیازهای اساسی	-۰/۶۵	-۰/۲۵	۰/۱۹	۰/۰۳۶	۱/۴۱	-۲/۲۲	۰/۰۲
ارضای نیازهای اخلاقی	۰/۴۲	۰/۰۸				۰/۶۴	۰/۵
ارضای نیاز به برانگیختگی	-۰/۰۲	۰/۰۰۳				-۰/۰۲	۰/۹
ارضای نیازهای هیجانی	۰/۷۱	۰/۱۲				۱/۲۱	۰/۳
ثابت	۳۱/۷۷					۵/۵۵	۰/۰۰۱
ارضای نیازهای مالی	-۰/۷۳	۰/۱۹				-۲/۲۱	۰/۰۲
ارضای نیازهای اساسی	-۰/۳۶	۰/۰۸	۰/۲۳	۰/۰۵	۲/۰۹	-۰/۸۴	۰/۴
ارضای نیاز به برانگیختگی	-۰/۵۹	۰/۱				۰/۸۷	۰/۴
ارضای نیازهای هیجانی	-۰/۶۷	-۰/۰۹				-۰/۹۹	۰/۳

با توجه به میزان r^2 یعنی درصد واریانس کارکردهای پدرومادری در پیش‌بینی بی‌رمقی پدرومادری، نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد به میزانی که پدران در برآورده ساختن نیازهای اساسی فرزندان خود را تنها احساس کنند، بی‌رمقی پدرومادری بالاتری را گزارش می‌کنند. معنی‌دار بودن t محاسبه شده در سطح ۰/۰۲ به معنای معنی‌دار بودن مدل رگرسیون خطی است و در نتیجه از میان کارکردهای پدرومادری در پدران، مشارکت در انجام کارکرد ارضای نیازهای اساسی فرزندان با بی‌رمقی پدرومادری رابطه خطی معنی‌دار دارد، به‌طورکلی، انجام کارکردهای پدرومادری توسط پدران ۰/۰۳۶ درصد از واریانس بی‌رمقی پدرومادری را پیش‌بینی می‌کند. این جدول همچنین نشان می‌دهد که احساس مشارکت در اجرای کارکرد نیازهای مالی فرزندان از سوی مادران، قادر است کاهش بی‌رمقی پدرومادری در مادران را پیش‌بینی کند

($\beta=0/19, p<0/02$)، می‌توان مشاهده نمود که کارکردهای پدرمادری در مادران تنها قادر است $0/05$ درصد از واریانس بی‌رمقی پدرمادری را در مادران پیشگویی کند.

بحث و نتیجه‌گیری

زایش فرزند رویدادی مهیج و لذت‌بخش برای زوجینی است که پس از رویداد ازدواج منتظر شادی‌آورترین رخداد زندگی زناشویی خود هستند، با زایش فرزند بسیاری از اهداف فردی و زوجی در راستای انجام مسئولیت‌های فرزندپروری و مراقبت از فرزند شکل دیگری به خود می‌گیرد، برای برخی از زوجین، مسئولیت‌های فرزندپروری فارغ از زوایای مثبت آن، می‌تواند منشأ چالش‌های بسیار فردی و تعاملی فی‌مابین زوجین شود که عوامل مختلفی زمینه‌ای، خانوادگی و اجتماعی می‌تواند انجام چنین مسئولیت‌هایی را برای خانواده‌ها تسهیل یا دشوار نموده، عواملی که هریک به‌نوبه خود می‌تواند در کاهش یا افزایش پیامدهای نامطلوب والدگری چون استرس‌ها و خستگی‌های ناشی از انجام مسئولیت‌های روزمره فرزندان نقش بسزایی داشته باشد. باوجود محدود بودن مطالعات انجام‌شده در حوزه بی‌رمقی پدرمادری ناشی از مسئولیت‌های بی‌وقفه فرزندپروری، تلاش‌های برخی محققان که از سال ۲۰۱۷ شروع شد و با انجام یک طرح بین‌المللی از سال ۲۰۱۸ به موج مطالعاتی در عرصه بی‌رمقی پدرمادری انجامید، گویای اهمیت بی‌رمقی پدرمادری و پیامدهای ناشی از آن در کاهش کارآمدی پدرمادر به‌ویژه مادران به‌عنوان مراقبان اصلی فرزندان، احساس فاصله هیجانی گرفتن از فرزندان، کمبود زمان و انرژی لازم برای توجه به رشد شناختی، هیجانی و اجتماعی فرزندان و بسنده کردن به انجام مسئولیت‌های روزمره فرزندان در قالب نیازهای اساسی است. این مطالعه با هدف بررسی نقش مشارکت پدران و مادران در انجام وظایف فرزندپروری در کاهش بی‌رمقی پدرمادری پدران و مادران شهر تهران انجام شد.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد افزایش مشارکت پدران در کمک به کارکرد پدرمادری مادران برای تأمین نیازهای مالی، اخلاقی، نیاز به برانگیختگی و نیازهای هیجانی فرزندان با کاهش خستگی ناشی از وظایف فرزندپروری مادران همبسته است. این یافته با نتایج مطالعات مشابهی چون (Böök & Perälä, 2015) همسوست. این مطالعه نشان داد مشارکت پدرمادری در انجام مسئولیت‌های فرزندپروری می‌تواند پیش‌بینی‌کننده خوبی برای موفقیت‌های آتی فرزندان تلقی شود.

مشاوره و روان‌درمانی خانواده، دوره دهم، شماره اول (پیاپی ۲۹). بهار و تابستان ۱۳۹۹

خانواده مکانی است که رفتارهای پدرومادری در آن رخ می‌دهد و تعاملات والد-فرزند در آن شکل می‌گیرد، عوامل مهم کارکرد خانواده با اضافه کردن تقاضاها یا در حکم سرمایه‌های روانی نقش مهمی در افزایش یا کاهش بی‌رمقی پدرومادری ایفا می‌کنند، از جمله این عوامل تقویت‌کننده یا تضعیف‌کننده، متغیرهای تعاملی و رابطه‌ای میان زوجین به‌ویژه توافق یا عدم توافق زوجین برای تسهیم یا به مشارکت طلبیدن یکدیگر در مسئولیت‌های فرزندپروری است که از قدرت پیشگویی‌کنندگی تقویت تعاملات خانوادگی و یا پریشانی در نظام خانواده برخوردار است. همسو با این تبیین، نتایج برخی مطالعات نشان دادند که عوامل رابطه‌ای چون شیوه‌های مثبت فرزندپروری، مشارکت در وظایف فرزندپروری و رضایت زناشویی نقشی پیشگیرانه در برابر بی‌رمقی پدرومادر (Mikolajczak et al., 2018) و چرخه خانوادگی ناکارآمد و به‌ویژه عدم توافق زوجین نقش تقویت‌کننده را برای بی‌رمقی در پدرومادر ایفا می‌کند (Lindström et al., 2011). وجود ظرفیت مشارکت در مسئولیت‌های فرزندپروری و توافق زوجین در این امر می‌تواند در کاهش احساس خستگی از وظایف فرزندپروری و لذت بیش‌تر از داشتن فرزند مؤثر باشد. در تبیین این یافته، نتایج برخی مطالعات مشابه از حیث وجود یک یا دو والد و ظرفیت مشارکت در انجام مسئولیت‌های فرزندپروری، حاکی است که خانواده‌های تک‌والدی، از یک‌طرف به دلیل کاستن از شبکه ارتباطی و هیجانی با بستگان، دوستان خانوادگی و خانواده اصلی همسر، از دریافت حمایت و مراقبت جایگزین در مواقع لزوم محروم‌اند و از طرف دیگر به دلیل تمرکز بر خود و نداشتن نیروی مشارکتی در تأمین نیازهای هیجانی و مالی فرزندان فشار روانی و اقتصادی بیش‌تری را متحمل می‌شوند و از آنجایی که در برآوردن نیازهای خود و فرزندانشان تنها به خود متکی‌اند، در رسیدگی به همه نیازهای فرزندان اعم از نیازهای هیجانی، مالی، نیازهای اخلاقی و.. درمی‌مانند، این امر به‌ویژه در فرهنگ جمع‌گرا و خانواده محوری چون ایران که روحیه مشارکت و تعامل در خانواده‌ها را تشویق و ترغیب می‌کند (Ghaderi & Al-ghuneh, 2017) اهمیت بیش‌تری پیدا می‌کند، این فشارهای ناشی از مراقبت در تک‌والدی‌ها منجر به بروز مشکلات رفتاری در فرزندان می‌شود (Motamedi Sharak, Ghobari Bonab, & Rabiee, 2016). از آنجایی که میانگین تحصیلات گروه نمونه حاضر به‌ویژه در کلان‌شهر تهران نسبتاً بالاست، این موضوع وجه دیگری از تبیین را پیدا می‌کند، تحصیلات بالا از طریق زمینه‌سازی برای ایجاد درآمد بهتر، مشارکت در تصمیم‌گیری، دسترسی به منابع دانشی و اطلاعاتی بیش‌تر، فراهم کردن شرایط مراقبتی بیش‌تر برای فرزندان نقش مهمی در کمیت و کیفیت شرایط مراقبتی برای کودکان ایفا می‌کند (Vameghi, Amir Ali Akbari, Sajjad, Rafiei, &)

(Farhangi, Mohareri, Jarahi, & Armanpoor, 2017)؛ Blas, & Kurup, 2010؛ Qa'damini, 2016) نتایج مطالعه

نیز نشان داد که میان سطح تحصیلات پدرمادر دارای کودک مبتلا به سرطان با افسردگی پدرمادر ارتباط معکوسی وجود دارد. والدگری به‌عنوان حرفه پیچیده و بی‌وقفه، نیازمند دانش عمیق و گسترده از کم و کیف ارضای نیازهای اساسی فرزندان شامل تغذیه مناسب، حفظ ایمنی و پرهیز از محیط‌های بی‌خطر، نیازهای هیجانی شامل شیوه‌های آرام‌سازی و ایجاد دل‌بستگی ایمن و ... (Chang et al., Bowlby, 2008)؛ (2015)، به‌منظور ارتقای شاخصه‌های سلامت بدنی، هیجانی و رفتاری، اجتماعی فرزندان است (National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, 2016) و پرواضح است پدرمادری که از سطح دانش و تحصیلات مناسبی برخوردارند در دسترسی به شبکه دانشی از چگونگی برآورده ساختن بهینه نیازهای فرزندان در جهت پرورش آن‌ها به‌عنوان شهروندانی اثربخش و مؤثر، کارآمدتر عمل می‌کنند.

نتایج پژوهش حاضر همچنین نشان داد که برآورده ساختن نیازهای اساسی به‌تنهایی توسط پدران، افزایش بی‌رمقی پدرمادری را در پدران پیشگویی می‌کند، همچنین احساس مشارکت داشتن پدران از سوی مادران، در اجرای کارکرد نیازهای مالی فرزندان قادر است کاهش بی‌رمقی پدرمادری را در مادران پیشگویی کند. این یافته با نتایج مطالعات مشابهی چون (Fisher, 1991; quted by Lebert-Charron et al., 2018); Mikolajczak et al., 2018) که پیامدهای استرس و افسردگی ناشی از وظایف فرزندپروری را برای مادران همه فرهنگ‌ها به‌عنوان مراقب اصلی و دائمی فرزندان مشاهده نمودند، همسو است. مادران به‌ویژه مادران امروزی بیش‌ازپیش به ایجاد شایستگی‌های شناختی، هیجانی و اخلاقی در فرزندان‌شان اهمیت می‌دهند و تحت تأثیر فشارهای اجتماعی و انتظارات برآورده نشده اجتماعی برای اجرای بهینه کارکردهای پدرمادری احساس بی‌کفایتی می‌کنند. مطالعات محدود بر این امر نیز صحنه‌گذارده‌اند که مادران به دلیل استانداردهای تعریف‌شده اجتماعی و فرهنگی از نقش مادرانه و انجام وظایف خاص پدرمادری که دیگر بخشی از هویت آن‌ها شده است، فشارهای محیطی بیش‌تری برای انجام مسئولیت‌های فرزندپروری متقبل شده، زیرا همواره احساس می‌کنند که برای کیفیت مراقبت از فرزند در معرض قضاوت محیط قرار داشته، لذا برای جلوگیری از افت ارزش و منزلت اجتماعی و محافظت از هویت مادرانه خود تلاش مضاعفی می‌کنند، این امر به احساس بی‌رمقی بیش‌تری منجر می‌شود (Meeussen & Van Laar, 2018). در شرایطی که مادران امروزی با پذیرش نقش‌های اجتماعی فرصت کم‌تری برای پرداخت به وظایف فرزندپروری دارند،

مشاوره و روان‌درمانی خانواده. دوره دهم. شماره اول (پیاپی ۲۹). بهار و تابستان ۱۳۹۹

ضمن مصالحه میان نقش‌های پذیرفته‌شده خود و حل تعارضات نقش‌های سازنده هویت خود، به استفاده از ظرفیت مشارکت دیگری به‌ویژه پدران روی آورده و دیگر برای تأمین کامل نیازهای فرزندان و اجرای بهتر کارکردهای پدرومادری به نقش مؤثر پدران بیش از نقش دستیار یا محافظ نیاز می‌نگرند، نتایج مطالعه (Lau & Power, 2019) تأیید کرده است که مشارکت پدران در مراقبت از فرزندان می‌تواند به افزایش بازدهی‌های هیجانی و شناختی در فرزندان کمک کند و پرواضح است که غیر از بازخوردهای مثبت آن برای فرزندان، به کاهش خستگی‌ها، افزایش بهزیستی روانی در مادران و وجود زمانی هرچند کوتاه برای باز توانی مادران می‌انجامد (Cabrera et al., 2011). باین‌حال، پدران نیز از مزایای مشارکت مادران به‌ویژه در تأمین نیازهای اساسی فرزندان، بهره‌مند شده و از تجربه پیامدهای منفی والدگری پیش‌گیری می‌کنند، همسو با این یافته (Lau & Power, 2019) نشان دادند افزایش مشارکت مادران به‌ویژه با کاهش استرس‌های پدرومادری در پدران و تقویت سبک مقتدرانه آن‌ها در فرزندپروری همراه است.

محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهش: از آنجایی که پژوهش فارغ از محدودیت‌های وابسته به زمان و مکان رخ نمی‌دهد، پژوهش حاضر نیز دارای محدودیت‌هایی است، انجام پژوهش در محدوده شهر تهران که از شاخصه‌های توسعه نسبی چون تحصیلات، رفاه، دسترسی به منابع حمایتی مقطعی و دائمی چون سراهای کودک، مهدهای کودک و ... برخوردارند، عدم امکان جای‌دهی پدرومادر در دو گروه پدرومادر فرسوده و غیر فرسوده به دلیل میانگین پایین بی‌رمقی در نمونه حاضر و حجم نامتناسب گروه‌ها، گنجاندن برخی متغیرهای محدود برای اجتناب از طولانی شدن پرسشنامه‌ها و دشواری در جلب رضایت پدران برای شرکت در پژوهش از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر بود که به‌عنوان پیشنهادها پژوهشی برخاسته از این محدودیت‌ها به محققان آتی توصیه می‌شود با توجه به جدید بودن این عرصه مطالعاتی پژوهش‌های کیفی و کمی بیش‌تری صورت گیرد. در ارائه پیشنهادها کاربردی پژوهش، می‌توان گفت آگاهی‌بخشی و افزایش سواد پدرومادر در زمینه فرزند پروری به‌عنوان یک حرفه ارزشمند، دائمی، مادام‌العمر و بی‌وقفه، تقویت روش‌های مشارکت هردو والد در امر فرزندپروری به‌ویژه مشارکت پدران در این زمینه با ابزارهای رسانه‌ای نوین می‌تواند به کاهش پیامدهای نامطلوب والدگری و اثر تراکمی آن صرفاً بر روی مادران کمک کرد.

اخلاق پژوهش

همه شرکت‌کنندگان برای شرکت در پژوهش رضایت شفاهی خود را اعلام نموده و اطمینان لازم در مورد محرمانگی اطلاعات آن‌ها در پژوهش را کسب کردند. محقق در رعایت امانت در استناد به منابع و قدردانی از کسانی که در تسهیل اجرای پژوهش سهمی داشتند، نکات اخلاقی را رعایت نموده است.

مشارکت نویسندگان

نویسنده مسئول همه مراحل فرایند پژوهشی را به‌تنهایی مدیریت نموده و گزارش مقاله را به رشته تحریر درآورده است.

منابع مالی

مقاله برگرفته از طرح پژوهشی موظف نویسنده مسئول، مصوب دانشگاه الزهراست.

دسترسی به مواد و داده‌ها

همه داده‌ها و ابزارهای پژوهش در اختیار نویسنده مسئول است. ابزارهای پژوهش از طریق مکاتبه با ایشان قابل دسترسی است.

تائید اخلاقی و رضایت مشارکت‌کنندگان

این مطالعه همسو با اعلانیه اخلاق هیلینسکی، ضمن رعایت دریافت رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان برای شرکت در پژوهش و کسب اطمینان نسبت به محرمانگی اطلاعات انجام شده است.

رضایت برای انتشار

نویسنده مسئول رضایت کامل خود برای انتشار مقاله را اعلام می‌دارد.

تصریح درباره تعارض منافع

یافته‌های این مطالعه هیچ‌گونه تضاد با منافع شخصی یا سازمانی ندارد.

سپاسگزاری

از کلیه پدرومادر شرکت‌کننده در پژوهش و نیز پرسشگران اجرای طرح حاضر قدردانی می‌شود.

References

- Blas, E., & Kurup, A. S. (2010). *Equity, social determinants and public health programs*: World Health Organization. [[link](#)]
- Böök, M. L., & Perälä-Littunen, S. (2015). Responsibility in Home–School Relations—Finnish Parents' Views. *Children & Society*, 29(6), 615-625. [[link](#)]
- Bowlby, J. (2008). *A Secure Base. Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. New York (Basic Books) 1988. [[link](#)]
- Cabrera, N. J., Hofferth, S. L., & Chae, S. (2011). Patterns and predictors of father–infant engagement across race/ethnic groups. *Early childhood research quarterly*, 26(3), 365-375. [[link](#)]
- Chang, S. M., Grantham-McGregor, S. M., Powell, C. A., Vera-Hernández, M., Lopez-Boo, F., Baker-Henningham, H., & Walker, S. P. (2015). Integrating a parenting intervention with routine primary health care: a cluster-randomized trial. *Pediatrics*, 136(2), 272-280. [[link](#)]
- Ersoy-Kart, M. (2009). *Relations among social support, burnout, and experiences of anger: an investigation among emergency nurses*. Paper presented at the Nursing Forum. [[link](#)]
- Farhangi, H., Mohareri, F., Jarahi, L., & Armanpoor, P. (2017). Evaluation of stress, anxiety, and depression in parents of children with leukemia: a brief report. *Tehran University Medical Journal TUMS Publications*, 74(10), 741-745. [Persian] [[Link](#)]
- Ghaderi, T., & Alghooneh, Z. (2018). The study of selfish individualism and its related factors among shiraz university students (with a focus on their class). *Journal of Social Sciences*, 26 (79): 1-31. [Persian] [[link](#)]
- Green, S. B. (1991). How many subjects does it take to do a regression analysis? *Multivariate behavioral research*, 26(3), 499-510. [[link](#)]
- Hildingsson, I., & Thomas, J. (2014). Parental stress in mothers and fathers one year after birth. *Journal of reproductive and infant psychology*, 32(1), 41-56. [[link](#)]
- Lau, E. Y. H., & Power, T. G. (2019). Coparenting, Parenting Stress, and Authoritative Parenting among Hong Kong Chinese Mothers and Fathers. *Parenting*, 1-10. [[link](#)]
- Lebert-Charron, A., Dorard, G., Boujut, E., & Wendland, J. (2018). Maternal burnout syndrome: Contextual and psychological associated factors. *Frontiers in psychology*, 9, 885. [[link](#)]

- LeVine, R. A. (1988). Human parental care: Universal goals, cultural strategies, individual behavior. *New Directions for Child and Adolescent Development, 1988*(40), 3-12. [[link](#)]
- Lindström, C., Åman, J., & Norberg, A. L. (2011). Parental burnout to sociodemographic, psychosocial, and personality factors as well as disease duration and glycaemic control in children with Type 1 diabetes mellitus. *Acta Paediatrica, 100*(7), 1011-1017. [[link](#)]
- Luescher, J. L., Dede, D. E., Gitten, J. C., Fennell, E., & Maria, B. L. (1999). Parental burden, coping, and family functioning in primary caregivers of children with Joubert syndrome. *Journal of Child Neurology, 14*(10), 642-648. [[link](#)]
- Machalicek, W., Lang, R., & Raulston, T. J. (2015). Training parents of children with intellectual disabilities: Trends, issues, and future directions. *Current Developmental Disorders Reports, 2*(2), 110-118. [[link](#)]
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of organizational behavior, 2*(2), 99-113. [[link](#)]
- Meeussen, L., & Van Laar, C. (2018). Feeling pressure to be a perfect mother relates to parental burnout and career ambitions. *Frontiers in psychology, 9*, 2113. [[link](#)]
- Merrifield, K. A., & Gamble, W. C. (2013). Associations among marital qualities, supportive and undermining co-parenting, and parenting self-efficacy: Testing spillover and stress-buffering processes. *Journal of Family Issues, 34*(4), 510-533. [[link](#)]
- Mikolajczak, M., Brianda, M. E., Avalosse, H., & Roskam, I. (2018). Consequences of parental burnout: Its specific effect on child neglect and violence. *Child Abuse & Neglect, 80*, 134-145. [[link](#)]
- Mikolajczak, M., Gross, J. J., & Roskam, I. (2019). Parental Burnout: What Is It, and Why Does It Matter? *Clinical Psychological Science, 7*(6), 1319-1329. [[link](#)]
- Mikolajczak, M., Raes, M.-E., Avalosse, H., & Roskam, I. (2018). Exhausted parents: sociodemographic, child-related, parent-related, parenting and family-functioning correlates of parental burnout. *Journal of Child and Family Studies, 27*(2), 602-614. [[link](#)]

مشاوره و روان‌درمانی خانواده. دوره دهم. شماره اول (پیاپی ۲۹). بهار و تابستان ۱۳۹۹

- Motamedi Sharak, S. F., Ghobari Bonab, B., & Rabiee, A. (2016). Behavior Problems Of Students Of Single-Parent And Two-Parent Families From Teachers'perspective. *JCMH*. 3 (2):87-96. [Persian] [[link](#)]
- Mousavi, S. F. (2018). Collaborating from IRAN in International Investigation of Parental Burnout (IIPB), Directed by Roskam, I. & Mikolajczak, M., UC Louvain, Belgium. [[link](#)]
- Mousavi, S. F. (2019). The burnout and exhaustion due to parental responsibilities: the role of parent-child demographic variables. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*, 9, 1-9. [Persian] [[link](#)]
- Mousavi, S. F., Mikolajczak, M., & Roskam, I. (2020). Parental Burnout in Iran: The Psychometric Properties of the Persian (Farsi) version of the Parental Burnout Assessment (PBA). *New Directions for Child and Adolescent Development*. (under review).
- National Academies of Sciences, E., & Medicine. (2016). *Parenting matters: Supporting parents of children ages 0-8*: National Academies Press. [[link](#)]
- Norberg, A. L. (2007). Burnout in mothers and fathers of children surviving a brain tumor. *Journal of clinical psychology in medical settings*, 14(2), 130-137. [[link](#)]
- Norberg, A. L. (2010). Parents of children surviving a brain tumor: burnout and the perceived disease-related influence on everyday life. *Journal of Pediatric Hematology/Oncology*, 32(7), e285-e289. [[link](#)]
- Opondo, C., Redshaw, M., Savage-McGlynn, E., & Quigley, M. A. (2016). Father involvement in early child-rearing and behavioral outcomes in their pre-adolescent children: evidence from the ALSPAC UK birth cohort. *BMJ Open*, 6(11). [[link](#)]
- Pelsma, D. M., Roland, B., Tollefson, N., & Wigington, H. (1989). Parent burnout: Validation of the Maslach Burnout Inventory with a sample of mothers. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 22(2), 81-87. [[link](#)]
- Roskam, I., Brianda, M.-E., & Mikolajczak, M. (2018). A step forward in the conceptualization and measurement of parental burnout: The Parental Burnout Assessment (PBA). *Frontiers in psychology*, 9, 758. [[link](#)]
- Roskam, I., & Mikolajczak, M. (2018). International Investigation of Parental Burnout (IIPB). UC Louvain, Belgium. [[link](#)]

- Roskam, I., Raes, M.-E., & Mikolajczak, M. (2017). Exhausted parents: development and preliminary validation of the parental burnout inventory. *Frontiers in psychology, 8*, 163. [[link](#)]
- Siegel, D. J., & Hartzell, M. (2013). *Parenting from the inside out: How a deeper self-understanding can help you raise children who thrive*. Penguin. [[link](#)]
- Sorkkila, M., & Aunola, K. (2020). Risk factors for parental burnout among Finnish parents: The role of socially prescribed perfectionism. *Journal of Child and Family Studies, 29*(3), 648-659. [[link](#)]
- Stalker, G. (2014). Gendered perceptions of time among parents: Family contexts, role demands, and variation in time-stress. *Loisir et Société/Society and Leisure, 37*(2), 241-261. [[link](#)]
- Vameghi, M., Amir Ali Akbari, S., Sajjad, H., Rafiei, H., Qa'damini, GH. (2016). Role of Parents' Education and Mediating Determinants on the Physical Health of Children in Iran. *Razi Journal of Medical Sciences, 23*(127): 34-18. [Persian] [[Link](#)]
- Vigouroux, S. L., & Scola, C. (2018). Differences in parental burnout: influence of demographic factors and personality of parents and children. *Frontiers in psychology, 9*, 887. [[link](#)]
- Vinayak, S., & Dhanoa, S. (2017). Relationship of parental burnout with parental stress and personality among parents of neonates with hyperbilirubinemia. *Int. J. Indian Psychol, 4*(2), 102-111. [[link](#)]
- Waller, M. R. (2012). Cooperation, conflict, or disengagement? Coparenting styles and father involvement in fragile families. *Family Process, 51*(3), 325-342. [[link](#)]
- Winter, L., Morawska, A., & Sanders, M. (2012). The Knowledge of Effective Parenting Scale (KEPS): A tool for public health approaches to universal parenting programs. *The journal of primary prevention, 33*(2-3), 85-97. [[link](#)]
- Wong, R. S. M., Ho, F. K. W., Wong, W. H. S., Tung, K. T. S., Chow, C. B., Rao, N.,... Ip, P. (2018). Parental involvement in primary school education: Its relationship with children's academic performance and psychosocial competence through engaging children with school. *Journal of Child and Family Studies, 27*(5), 1544-1555. [[link](#)]

مشاوره و روان‌درمانی خانواده، دوره دهم، شماره اول (پیاپی ۲۹). بهار و تابستان ۱۳۹۹

- Yan, E. (2014). Abuse of older persons with dementia by family caregivers: results of a 6-month prospective study in Hong Kong. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 29(10), 1018-1027. [[link](#)]
- Zvara, B. J., Schoppe-Sullivan, S. J., & Dush, C. K. (2013). Fathers' involvement in child health care: associations with prenatal involvement, parents' beliefs, and maternal gatekeeping. *Family Relations*, 62(4), 649-661. [[link](#)]